

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, Franciškanska ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsako sredo popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 20— K
pol leta . . . . . 10—
četrt leta . . . . . 5—
posamezna številka po 40 vin.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 75 vin.
. . . . . dvakrat . . . 60
. . . . . trikrat . . . 45
za nadaljnja uvrčenja od petit-vrste po 30 vin.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, Mestni trg štev. 17/III.

Poštna hranilnica št. 11.197.

Reklamacije so proste poštnine.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 60 vin. za vsako petit-vrsto. Priloge stanejo poleg poštne 8e 45 K.

Telefon uredništva štev. 312.

Članstvo Zaveze jugoslovanskega učiteljstva ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Nove draginjske doklade za učiteljstvo ljudskih in mešč. šol.

Po naredbi min. sveta z dne 28. jun. 1919 se odmerijo in nakažejo kakor hitro dosepejo poročila šolskih vodstev, ozir. vpokojencev in učiteljskih vdov o stanju družine posameznih učiteljev. Draginjske doklade bi se po podatkih o rodovinskem stanju, ki jih ima sedaj na razpolago deželno knjigovodstvo, ne moglo odmeriti, ker so draginjske doklade po omenjeni naredbi ministrskega sveta določene po drugačni podlagi, nego je uveljavljena po naredbi poverjenišva za uk in bogočastje in za finance z dne 13. decembra 1918, št. 225 Ur. l. Zato bo višji šolski svet pozval šolska vodstva in upokojence ter vdove učiteljev, da nemudoma predložijo poročila s potrebnimi podatki. Šolska vodstva in učitelji se opozarjajo na poziv, ki izide v prihodnjih dneh v slovenskih dnevnikih.

HREN:

„Potrpite . . .“

(Službe in knjige.)

Sedanja doba, ko se vse preobrazuje in preosnavlja, ko si gradimo temelje svojih novi svobodni državi, je mnogo zanimivosti, a tudi mnogo težav za vse, za oblasti in podložnike. Vse stanove je obšla neka mrzličava mestrnost in neravnost. Posamezniki, kakor tudi vsi stanovni, hite, da si v novem domu zasigurajo udoben prostorček. Z vsem smo nezadovoljni, vse gre nam prepočasno. — Včeraj nam je lišča pogorela, in danes bi že radi spali v novem poslopju, udobnejše in mehkejše, kakor včeraj v starem. Desetletja smo garali in stradali za tuje, naše trinoge, a zase ne maramo potrpeti niti toliko mesecev. — To je vojna psihoza, sad vzgoje vojne dobe in neizmernega trpljenja v njej.

Ni čudno, ampak umljivo, da je tudi posameznike našega stanu objelo vseobče vrvenje ter se jih je polotila neka mrzličavost, da so ti posamezniki vedno številnejši in vedno glasnejši ter dajo duška v svojem glasilu, kar je docela umeuno in pravilno. — Kritika je zdrava in v sedanji dobi, ko vse sili v ospredje ter se polagajo temelji bodočnosti, naravnost krvavo

potrebna. A bodimo strogi kritiki, proti drugim in pa proti sebi, kritiki, ki razumevamo in upoštevamo celoten položaj. Za danes le par besedi o službah in šol. knjigah.

Mnogo nejevolje je med nami zaradi začasne oddaje mest, zlasti na jezikovni meji in jezikovnih otokih, kjer so prej bili Nemci in nemčurji. Naravno, da se marsikdo čuti zapostavljenega in je tudi res zapostavljen. Da je bilo takrat ta mesta tehnično nemogoče razpisati in pravilno oddati, je umljivo, ker je bilo toliko mest in bi nastale ponekod prevelike vrzeli. Potreba je bila pa silno nujna in čas silno kratek. Zato se je zgodilo, kar je bilo edino možno: mesta so se oddala začasno, pozneje se pa razpišejo in pravilno zasedejo. — Pa zakaj se še niso razpisala, saj je dovolj časa? — Moj dragi, še Bog je rabil šest dni, da je svet ustvaril in tudi mi upamo, da ne bode potreboval višji šol. svet vsaj ne toliko let, da uredi vse pravično in dobro. Sicer je pa tudi stvar pravičnosti, da se tistih, ki so imeli najtežje delo in orali ledino v prehodni dobi izpočetka, ne zapodi kratkoma zopet drugam samo zato, ker imajo nekaj let manj službene dobe.

Kakšno je bilo to delo in kako neznanjsko prijetno, to nam lahko pove vsak, kdor je okusil. Čuditi se je le učiteljstvu, da je vzdržalo in še danes sem trdno uverjen: ako ne bi bili gospodje pri višjem šol. svetu takoj prišli s trda, skoraj železno roko, bi že po prvih dneh prevzela — pobegnila večina učiteljstva. Mislim pri tem specijelno Maribor in okolico, pa saj tudi drugod ni bilo mnogo bolje — najbrže.

Med tolikom številom poklicanih, gotovo niso vsi izvoljeni. A oblasti moramo vendar pustiti časa, da presodi vestno in ne napravi novih krivic. Kdor ni na mestu, ta pojde gotovo prej ali slej. Toliko razsodnosti in pravičnosti moramo vendar le prisoditi merodajnim krogom, kjer sede naši ljudje, ki čutijo z nami. Preje so ondi sedeli tuji, katerim smo bili mi, naše šolstvo in naš narod, deveta briga.

Da je prišlo na ta mesta slučajno par zakonskih parčkov, ali so bili kakih posebnih ozirih, mi ni znano. Mislim pa, da so bili poleg drugih lastnosti ozirih tudi na

stanovanjske in prehranjevalne razmere. Ako je prejšnja oblast preje neredko ločila zakonce, menda ne bomo istega zahtevali od svoje sedanje oblasti? Sicer je pa stvar okusa to zadevo povdarjati med istim stanom, bodisi zasebno, kakor tudi javno v listih.

Gotovo je, da bi ne bilo vsem ustrezno, ako tudi bi se bila vsa ta mesta pravilno razpisala in pravilno oddala, če tudi bi bilo to tehnično mogoče. Mesta so tako odgovornosti polna in zahtevajo toliko vsestranskega dela, da ne bode še dolgo ne pri zasedanju teh mest odločevala edinole ključna doba. Zakaj delo zunaj šole je še skoraj mujenje in potrebnejše v teh krajih. — Pa pogledimo! V lepi dravski dolini ob meji so bila že januarja razpisana tudi prav lepa mesta, od eno do šestrazrednice. In pomislite: niti toliko kompetentov ni bilo, da bi se bila mogla vsa mesta oddati. — Vsi pa vendar ne moremo priti v Maribor ali Celje! Sploh pa se čuti povsod veliko pomanjkanje učiteljstva in se bode čutilo še gotovo celo desetletje. Na eni strani zahtevamo višjo izobrazbo učiteljstva, kar je prav, na drugi strani pa jemljejo oblasti tretjeletnike, da ustrezajo najnujnejšim zahtevam. To je seveda protislovje, a je v sedanjem času opravičljivo in razumljivo. — Tudi Maribor je komaj do polovice zaseden in mnogi izmed tovarišev, ki so dobili ta »lepa in prijetna mesta«, sili nazaj.

Torej, le potrpite!

Docela neumestno je primerjati naše sedanje razmere z nekdanjimi proslulimi avstrijskimi, kar se dogaja tudi v dnevnem časopisu. Pridemo v luč, kakor bi bilo nekaj v marsikaterem oziru bolje v rajni Avstriji, dasi vsi dobro vemo, kakšna mizerija je bila v splošnem. Pomislimo vendar, da je tam deloval dolgoleten, preizkušen upravni aparat, ki je lahko funkcioniral. Mi pa zahtevamo, da bi ura precizno šla, četudi šele vstvarjamo kolesja v njo!

Torej, le potrpite! —

In knjige!

Rabimo dobrih, docela preurejenih knjig, na popolnoma drugačni podlagi. Rabimo jih nujno in ne samo tisočev, ampak stotisočev, da milijone. Moj Bog, to se vendar ne da stresti iz rokava, ustvariti kar čez noč. Prav dobro in prav hitro

je nemožno, ako bi tudi imeli ves material na razpolago. Gotovo je šola prva, najvažnejša. A docela zanemarjati druge panoge šoli na ljubo, tega tudi ne moremo zahtevati. Ker gradimo nov dom, moramo istočasno graditi vso stavbo, ne pa samo enega dela, če hočemo kedaj imeti dobro in lepo celoto. — S šolskimi knjigami bomo imeli še nekaj let križe in težave, kar je razumljivo. Dobro bodo nam služile tudi knjige iz nekdanje avstrijske zaloge, čeprav niso primerne. V sili vrag muhe žre, pa si jih še sam lovi! — Knjiga je mrtva, učitelj je tisti, ki ji da življenje. Jaz v resnici ne vidim v starih šol. knjigah posebne nevarnosti za našo mladino. Saj je vendar ta mladina sama doživela to dobo. Ako ji damo tudi druge knjige, s tem ji še ne izbrisemo spomina na to dobo. — Odstranimo iz starih knjig cesarjevo sliko in cesarsko pesem in še par beril, pa lahko mirnega srca izročimo knjigo mladini. Kar je pa drugih zgodovinsko-politično-patriotično prirojenih neresnic, tiste pa so učitelju dobrodošle ravno v sedanji dobi. Ravno na njih učitelj lahko dokaže, kako se je preje pačila zgodovina in vsiljevalo ljudstvom mnenje, da gleda v svojih vladarjih bogove, med tem ko so bili navadno mnogo večji grešniki od nas. — To velja seveda samo toliko časa, dokler je docela nemožno sedanje neprimerne knjige nadomestiti s primernimi. Vsled tega pa seveda ne smemo držati rok križem, ampak delajmo neumorno in dosledno, da dobimo čimprej, kar rabimo.

Naj se ne misli pri teh vrstah, da hočem z njim prati sebe, ali kogarkoli opravičevati. Vem, da tudi naši ljudje delajo na merodajnih mestih napake. Saj so ljudje! Se enkrat povdarjam, da je potrebna, krvavo potrebna kritika v sedanji dobi. Ampak vsaj tega jim ne moremo predbacivati, da bi ne imeli ti krogi ne poštene volje, ne srca; da bi jih vodila korupcija. Gotovo jih vodi predvsem korist in dobrobit šole in naroda. Ako je pa kaj gnilega med njimi, izčistilo se bode tudi tam, kakor povsod. O tem smo lahko uverjeni. — Le časa in potrpljenja je treba!

Eno pa moramo imeti vedno pred očmi: Ne izgublajmo in ne ubijajmo si sami vere v lepo in veliko bodočnost našega

LISTEK.

ALBIN SPREITZ:

Ivan Cankar v osnovni šoli.

»Proč z umetnim simbolizmom v moralizirajočih berilnih sestavkih!« je danes geslo moderne pedagogike.

Le resnična, velika umetnost more učinkovati na občutljivo in nežno otroško psiho. Berila v raznih odobrenih čitankah so bila res tako preparirana, da otroke niso seznanjala z nizkotnostjo, pokvarjenostjo, grenkobo in bridkostjo v tej borni dolini šentflorjanski. A mislite, da se da izločevati in zabranjevati vpliv miljeja, v katerem živi mladina? Nasprotno, če učence na višji stopnji osnovne šole se uvajamo v resničnost življenja s tem, da jim nudimo dovršene slike umetniškega gledanja, se ne bodo znali orientirati v bodočem življenju.

Čim tesnejše so sence, tem silnejše je hrepenenje po luči! Morda res ne bodo dojmili otroci popolnoma resničnosti in pokvarjenosti sveta, a to je sedaj na tej razvojni stopnji le v njihovo korist.

Bistveno je, da vplivajo resnične slike na čutnost, plemenitijo srce in usmerijo otroško dušo v hrepenenju po višjem, edinole človeku dostojnem življenju.

Veliki genij šentflorjanske doline — Ivan Cankar — nam je dal toliko biserov, da je danes neoporečna dolžnost, seznanjati učence na višji stopnji s krasotami in zakladi njegovega umetniškega stvarjenja.

Marsikateri bo dejal: Gotovo je Cankar veliki umetnik, a za osnovno šolo ni!

Tem malovernikom bi dejali: Prečitajte vsa njegova dela, ki jih je napisal ta veliki romar za prosvetljenje naroda, in čudovito vam bo jasno, da je znal tudi lepo pisati za mladino! Le prečitajte n. pr. njegovo povest »V samotni« ali pa njegove povesti in slike o materi. Bil je oznanjevalec materinske ljubezni. Kje ste čitali kaj takega? V »Podobah z sanj« se nam zrcali v »Uvodu« prečudoviti opomin, kako naj spoštujemo mater v življenju, da ne bomo tožili gluhim grobovom svojo srčno skopost, ko bo že prepozno. Nava-jam dobesedno: »Spomni se na svojo mater, nanjo, ki je v grobu! Povej, kaj bi ne šel po golih kolenih, odkopal grob z rokami, da bi ji rekel, kar ji nisi hotel reči, dokler te je slišala?« Eno samo besedo

morda, le eno, iz nečimernega sramu, iz srčne skoposti zatajeno?« — Nadalje je čudovita slika o materi »Vrzdeneč« v knjigi »Podobe iz sanj«.

Za mladino so najprimernejše knjige in povesti: »Za križem«, »Kurent«, »Podobe iz sanj« in »O preščah«.

V prvi knjigi (za križem) morajo predvsem slike: Jure, Ministrant Jokec, Pavličkova krona, Jakobovo hudodelstvo in Kovač Damjan slehernemu zakrknježu in tudi še manj razvitemu otroku stisniti srce v velikem usmiljenju za ljudi, ki hodijo težko pot trpljenja in grešijo iz prevelike življenjske bede.

V »Podobah iz sanj« nam je podal Ivan Cankar toliko krasot in neizrekljivo lepih čuvstev, da nimamo besed za primerno označitev. Seveda je mnogo filozofskih meditacij v tej knjigi, a teh se lahko izogibamo s tem, da jih zpuščamo ali ne čitamo takšnih črtic, ki še niso dostopne pojmovanju otroške psihe.

Mislim, da bo znal vsak vzgojevalec približno razbrati, kaj je prikladno za duševni razvoj njegovih učencev. Saj se razvitost duha in čuvstvomnje razlikuje pri raznih otrocih, v različnih šolah in razredih.

Po lastni izkušnji vem, da iz »Podobe iz sanj« vplivajo najsilneje na otroško dušo črtice: Ogledalo, Ranjenci, Kralj Matjaž, Vrzdeneč in Nedelja.

Citajmo učencem le kratke povestice in slike na glas, da bodo čutili njih notranjo krasoto!

V 6. razredu, ki ga poučujem, me otroci dnevno naprošajo, naj čitam vsaj 1 uro nekaj iz Cankarja sedaj, ko sem jih že uvedel v Cankarjevo umetnost.

Prav umestne in uporabne so njegove črtice tudi za spise. Naj otroci spišejo, kaj pove Cankar v tej ali oni črtici, ali kako in zakaj jim ugajajo knjige: Za križem, Podobe iz sanj in druge.

Uporabimo njegove spise in izreke tudi pri lepopisju!

Saj so njegovi klesani stavki dovršeni epigrami.

Tako se oddolžimo velikemu pokojniku in otrokom res nudimo velikih in trajnih duševnih užitkov.

Ko dorastejo, bodo z veseljem segali še po nadaljnih delih našega velikega apostola ljubezni! —